

Aspekty prawne ochrony wilka

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska,
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody
Warszawa, dnia 31 października 2018 r.
*Warsztaty dotyczące potencjalnych sytuacji
konfliktowych z wilkiem oraz zabezpieczania mienia
przed tym gatunkiem*

Ochrona wilka – konwencje międzynarodowe

- konwencja z dnia 3 marca 1973 r. o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (tzw. Konwencja Waszyngtońska, CITES)
- konwencja z dnia 19 września 1979 r. o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk (tzw. Konwencja Berneńska)

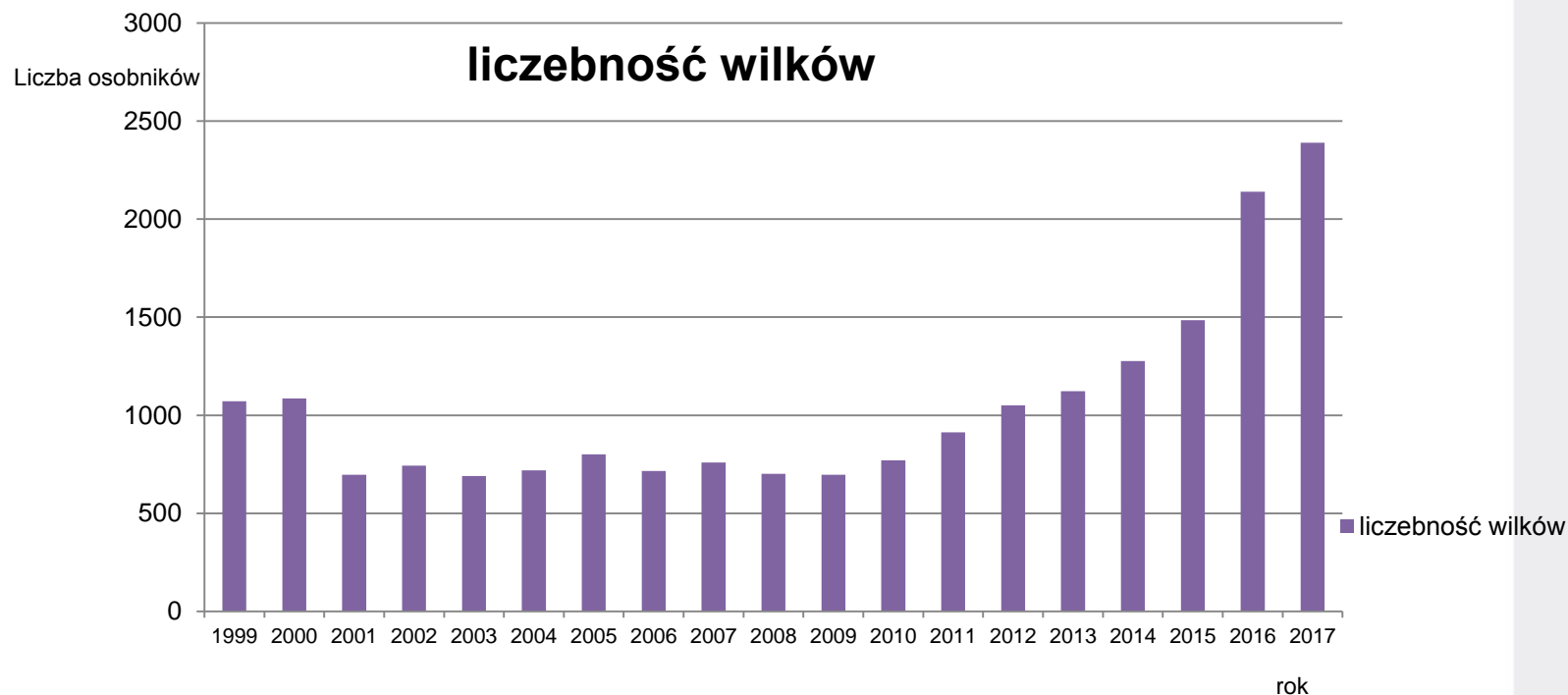
Ochrona wilka – Unia Europejska

- rozporządzenie Rady (WE) Nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi
- dyrektywa 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa Siedliskowa)

Ochrona wilka w Polsce

- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (uop)
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183)
 - wilk został wymieniony w zał. 1 do rozporządzenia – ochrona ścisła

Liczebność wilka w latach 1999 – 2017

Źródło: dane GUS*

* dane szacunkowe - na podstawie informacji udzielanych poszczególnym regionalnym dyrektorom ochrony środowiska przez nadleśnictwa i parki narodowe. Wartości te mogą być nieco zawyżone np. w wyniku powtórnego liczenia tego samego osobnika.

Liczebność wilka w województwach

	Liczebność osobników wilka w latach 2012-2017					
	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.
P O L S K A	1050	1122	1276	1484	2139	2390
Dolnośląskie	31	26	31	32	42	52
Kujawsko-pomorskie	17	17	17	18	20	25
Lubelskie	170	170	150	150	160	206
Lubuskie	17	16	55	88	263	335
Łódzkie	–	–	–	–	–	–
Małopolskie	62	62	72	63	72	70
Mazowieckie	7	4	5	26	33	12
Opolskie	–	–	–	–	–	–
Podkarpackie	365	400	370	482	732	785
Podlaskie	135	135	167	167	167	167
Pomorskie	6	8	82	91	122	142
Śląskie	18	25	23	38	35	30
Świętokrzyskie	15	20	15	15	15	45
Warmińsko-mazurskie	125	130	135	140	120	130
Wielkopolskie	22	49	92	89	96	108
Zachodniopomorskie	60	60	62	85	262	268

Liczebność wilka na tle innych gatunków w 2016 r.*

wilk	żubr	łoś	jeleń	dzik	sarna
2139	1712	20 100	218 300	249 600	887 100

Szkody powodowane przez wilki

- głównym pokarmem wilków w Polsce są zwierzęta kopytne
- wilk, jako drapieżnik
 - reguluje populację tych roślinożerców
 - przyczynia się do zmniejszenia szkód powodowanych przez zwierzęta kopytne
- w warunkach mozaiki lasów i pastwisk wilki zabijają również zwierzęta hodowlane, szczególnie owce, krowy i kozy (ok. 2% diety wilka) – w miarę ich dostępności

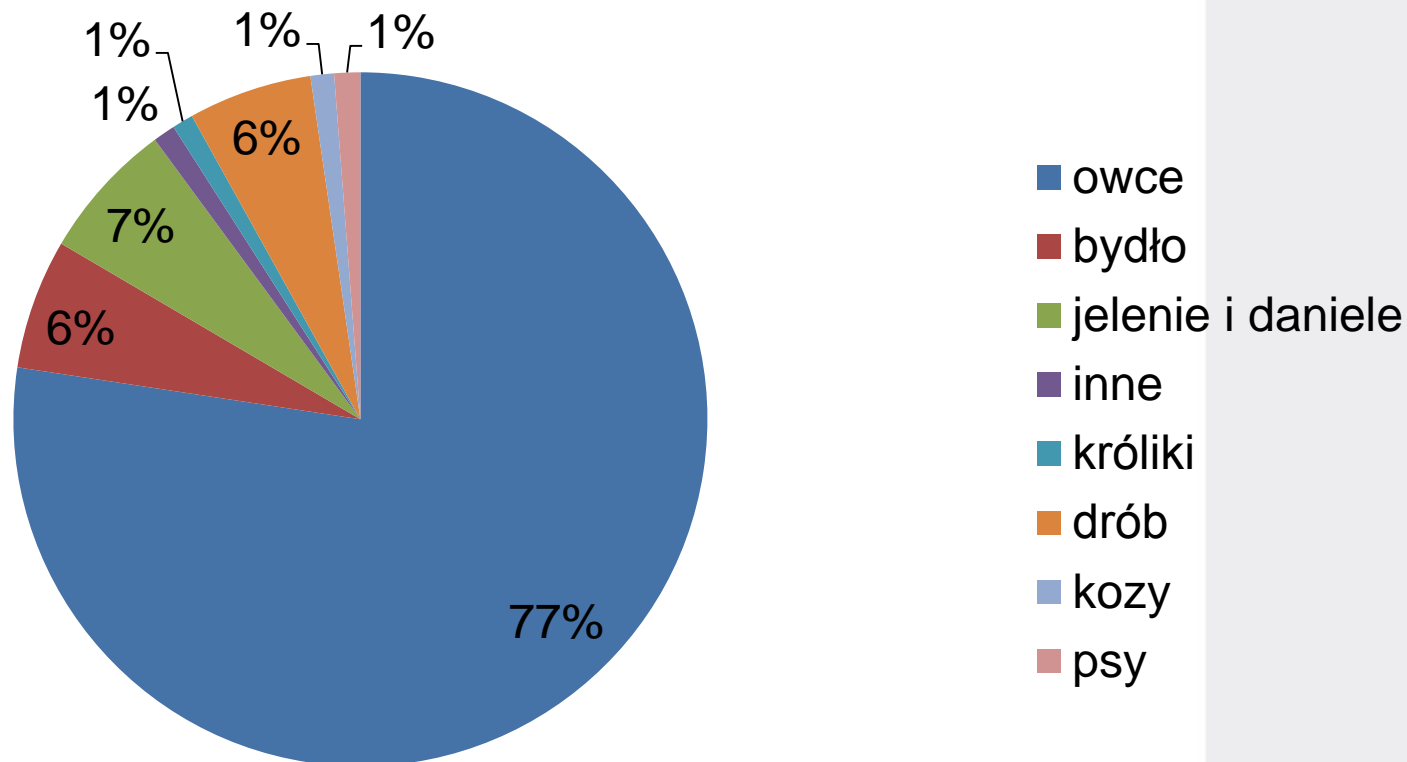

Szkody powodowane przez wilki

WOJEWÓDZTWA	Liczba zgłoszonych szkód wyrządzonych przez wilka <i>Canis lupus</i> w 2017 r.
Polska	621
Dolnośląskie	1
Kujawsko-pomorskie	3
Lubelskie	2
Lubuskie	11
Łódzkie	–
Małopolskie	305
Mazowieckie	18
Opolskie	–
Podkarpackie	149
Podlaskie	37
Pomorskie	13
Śląskie	6
Świętokrzyskie	1
Warmińsko-mazurskie	52
Wielkopolskie	6
Zachodniopomorskie	17

Szkody powodowane przez wilki

Zwierzęta zagryzione przez wilki w 2017 r.

Wilk – zagrożenie dla człowieka?

- człowiek nie stanowi pożywienia dla wilka
- naturalny behavior wilka (płochliwość) sprawia, że przypadkowe spotkanie z wilkiem zazwyczaj kończy się jego ucieczką
- zachowanie dwóch wilków, które wywołało w ostatnim czasie wiele emocji nie było typowym zachowaniem
- ważne jest, aby pamiętać, że wilk jest dzikim zwierzęciem – nie należy go oswajać, w tym dokarmiać

Łagodzenie konfliktów – ustawa o ochronie przyrody

- współdziałanie z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska lub dyrektorem parku narodowego (w tym finansowe wsparcie)
- wypłacanie odszkodowań – jeden z 5 gatunków, za których szkody odpowiada Skarb Państwa
- zezwolenia na odstępstwo od zakazów wobec osobników tego gatunku

Współdziałanie

Może obejmować:

- pomoc merytoryczną poszkodowanym, pomoc finansową poszkodowanym (budowa urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom)
- w przypadku pomocy finansowej konieczne jest zawarcie umowy cywilnoprawnej

Współdziałanie

Kto może się zwrócić o tę formę pomocy?

Poszkodowani lub osoby, których mienie jest realnie narażone na wystąpienie szkody

Do kogo?

Do właściwego miejscowo rdoś lub dyrektora parku narodowego na obszarze tego parku

Czy współdziałanie finansowe jest obowiązkiem organów?

Nie - zależy od ilości posiadanych środków finansowych na ten cel

Odszkodowania

- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 września 2015 r. (sygn. akt K 20/14)
 - obowiązkiem właściciela jest dbałość o swój majątek i podejmowanie starań w celu jego ochrony
 - właściciel w pierwszej kolejności sam powinien podjąć stosowne czynności, zmierzające do uniknięcia szkody lub zminimalizowania jej rozmiarów

Odszkodowania

- art. 126 uop
- **NOWOŚĆ!!!** - rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową
(Dz.U. z 2018 r. poz. 645)

Odszkodowania - wnioski

- złożenie wniosku (przez poszkodowanego) niezwłocznie po stwierdzeniu szkody
- co do zasady wnioski składane pisemnie. W przypadku szkód wyrządzonych w odniesieniu m.in. do zwierząt - również drogą telefoniczną

Odszkodowania - wnioszek

- elementy wniosku wymienione zostały w § 2 pkt. 4-5 rozporządzenia w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową
- formularze wniosków znajdują się na stronach internetowych poszczególnych regionalnych dyrekcji ochrony środowiska

Odszkodowania

- odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez wilka nie obejmuje utraconych korzyści;
- odszkodowania za szkodę wyrządzoną w odniesieniu do zwierząt jest sumą:
 - ceny rynkowej zabitego, padłego w wyniku odniesionych ran lub uśmierconego zwierzęcia
 - kosztów utylizacji padliny i jej transportu do najbliższego przedsiębiorstwa zajmującego się utylizacją padliny
 - kosztu wizyty lekarza weterynarii stwierdzającego padnięcie zwierzęcia
 - kosztów leczenia okaleczonych zwierząt i wartości produktów leczniczych

Odszkodowania

WOJEWÓDZTWA	wartość odszkodowań Wilki (tys. zł)				
	2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok
P O L S K A	522,1	861,5	739,4	719,2	758,4
Dolnośląskie	-	-	-	0	4,6
Kujawsko-pomorskie	-	-	-	0	10,2
Lubelskie	-	-	-	0	4,2
Lubuskie	-	5	3,2	15,2	15,3
Łódzkie	-	-	-	0	-
Małopolskie	115,3	245,7	224,0	200,3	211
Mazowieckie	9,1	78	54,5	62,1	39,8
Opolskie	-	-	-	0	-
Podkarpackie	152,2	239,3	209,9	164,2	161,9
Podlaskie	39,7	79,1	113,7	83,1	114,8
Pomorskie	8,7	8	34,4	15,1	30,6
Śląskie	28,5	5,9	9,7	4	5,6
Świętokrzyskie	-	-	-	0	7
Warmińsko-mazurskie	168,5	187,7	90,0	171,2	103,8
Wielkopolskie	-	2,9	-	1,7	11,3
Zachodniopomorskie	-	9,8	-	2,3	38,4

Odszkodowania na tle innych gatunków

Wartość odszkodowania w 2017 r. (tys. zł)

bóbr	żubr	ryś	wilk	niedźwiedź
22 325,3	1411,2	10,7	758,4	266,8

Odszkodowania

Kiedy odszkodowanie nie przysługuje?

- osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa;
- jeżeli poszkodowany nie wyraził zgody na współpracę z rdoś lub dyrektora PN na budowę urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom;
- za szkody:
 - nieprzekraczające w ciągu roku wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na jeden ha uprawy
 - powstałe w mieniu Skarbu Państwa, z wyłączeniem mienia oddanego do gospodarczego korzystania na podstawie Kodeksu cywilnego
 - wyrządzone przez wilki, niedźwiedzie lub rysie w pogłowie zwierząt gospodarskich pozostawionych, w okresie od zachodu do wschodu słońca, bez bezpośredniej opieki (bez nadzoru człowieka lub wyszkolonego psa pasterskiego)

Co, gdy współdziałanie i odszkodowanie nie jest zadowalające?

Możliwość uzyskania w stosunku do wilka zezwolenia na odstępstwo od zakazów* np. płoszenia i niepokojenia, a nawet umyślnego zabijania

* Wszystkie zakazy w stosunku do dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową wymienione są w § 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt.

Zezwolenia - wniospek

zezwolenia wydawane są wyłącznie na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem odstępstwa, np.

a) osoby narażonej na poważne szkody, czy niebezpieczeństwo lub

b) gminy, gdy zagrożenie dotyczy większej liczby gospodarstw - art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

Zezwolenia - wnioszek

Elementy obowiązkowe wniosku*:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) cel wykonania wnioskowanych czynności;
- 3) opis czynności, na którą może być wydane zezwolenie;
- 4) nazwę gatunku lub gatunków, których będą dotyczyć działania, w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 5) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy wnioszek, o ile jest to możliwe do ustalenia;
- 6) wskazanie sposobu, metody i stosowanych urządzeń do chwytania, odławiania lub zabijania zwierząt albo sposobu zbioru roślin i grzybów lub sposobu wykonania innych czynności, na które może być wydane zezwolenie, a także miejsca i czasu wykonania czynności oraz wynikających z tego zagrożeń;
- 7) wskazanie podmiotu, który będzie chwycił lub zabijał zwierzęta.

Zezwolenia – opłata skarbową

- wydanie zezwolenia podlega opłacie skarbowej w wysokości 82 zł*
- **UWAGA!** opłatę należy wnieść na konto organu podatkowego właściwego dla organu wydającego zezwolenie – informacji na temat danych do przelewu należy szukać np. na stronach internetowych poszczególnych organów

Art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. c i art. 4 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej
Jednostki budżetowe są zwolnione z obowiązku zapłaty opłaty skarbowej.

Zezwolenia - wniospek

- kompletność wniosku jest warunkiem jego rozpatrzenia – brak ujęcia we wniosku wszystkich informacji wymaganych w art. 56. ust. 6 uop powoduje niepotrzebne wydłużenie procesu administracyjnego, a czasem kończy się pozostawieniem sprawy bez rozpoznania
- Uwaga! Decyzje są uznaniowe, dlatego do wniosku należy załączyć wszelkie dokumenty i informacje świadczące o istnieniu realnego zagrożenia lub występowaniu poważnych szkód. Samo przebywanie wilka na terenie, na którym mogą przebywać ludzie nie musi być przesłanką do wydania zezwolenia.
- Jakość wniosku (ilość informacji) ma bezpośrednie przełożenie na szybkość wydania stosownego zezwolenia.

Zezwolenia – wnioszek

Do kogo złożyć wniosek?

Do:

- Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (umyślne zabijanie)
- regionalnego dyrektora ochrony środowiska (np. umyślne płoszenie i niepokojenie)
- Ministra Środowiska (gdy jakakolwiek czynność zakazana jest wykonywana na obszarze parku narodowego)

Zezwolenia – decyzja

Decyzje są uznaniowe i organ w każdym indywidualnym przypadku musi wykazać spełnienie określonych przesłanek:

- brak rozwiązań alternatywnych
- brak szkodliwości dla zachowania we właściwym stanie ochrony gatunków chronionych
- istnienie przynajmniej jednej z przesłanek indywidualnych – np. ograniczenie poważnych szkód w mieniu, czy zapewnienie zdrowia i bezpieczeństwa powszechnego

Zezwolenia – decyzja

Najczęstsze przyczyny braku zezwoleń:

- braki formalne, nieuzupełnione w odpowiednim czasie lub w ogóle
- nieudokumentowane przyczyny: brak dowodów, a jedynie obawy oparte na nieznanym biologii i behawioru wilka lub (rzadziej) na zdarzeniach z innych rejonów kraju
- brak jakichkolwiek wcześniejszych prób stosowania rozwiązań alternatywnych (brak płoszenia, brak stosowania ogrodzeń, fladr, pastuchów elektrycznych)
- wniosek nieadekwatny do rzeczywistego problemu – np. 1 szkoda w pogłowie zwierząt gospodarskich, którą oszacowano i za którą wypłacono odszkodowanie

Decyzja ustna - art. 14 § 2 kpa

Kiedy? – wyłącznie w sytuacjach nagłych, wymagających natychmiastowej interwencji, tj. zagrażających życiu bądź zdrowiu ludzi lub zwierząt, kiedy obiektywnie wniosek nie może być załatwiony w formie pisemnej.

Jak ją uzyskać? - po rozpatrzeniu wniosku złożonego drogą telefoniczną. Należy skontaktować się telefonicznie z właściwym organem ochrony przyrody, pod numerami telefonów podanymi na stronie internetowej urzędu.

Jakie etapy, gdy są szkody? - podsumowanie

Wilki zaatakowały zwierzęta gospodarskie po raz pierwszy, lub ataki są sporadyczne → wniosek o odszkodowanie → ustalenie z RDOŚ właściwych zabezpieczeń / poprawa zabezpieczeń (samodzielnie lub w ramach współdziałania)

Jeśli ataki wilków powtarzają się, a powyższe działania okazują się niewystarczające można rozważyć złożenie wniosku do GDOŚ o wydanie zezwolenia umyślne zabijanie wilków wyrządzających szkody.

Jakie etapy, gdy zagrożone bezpieczeństwo? - podsumowanie

Wilk nie stwarza zagrożenia, ale budzi niepokój mieszkańców → wójt/burmistrz/prezydent miasta składa wniosek o odstąpienie od zakazu umyślnego płoszenia lub odłów i transport do najbliższego dużego kompleksu leśnego → gdy odłów i transport warto przeprowadzić badania wet., w tym pobrać próby do badań genetycznych

Wilk stwarza realne, udokumentowane zagrożenie → wójt/burmistrz/prezydent miasta składa wniosek o odstąpienie od zakazu umyślnego zabijania → po uśmierceniu należy wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną oraz badanie w kierunku wścieklizny → jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji

zwierzęcia

Czy można działać na własną rękę?

Nie!

Doprowadzenie do śmierci zwierzęcia objętego ochroną ścisłą bez zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (Ministra Środowiska na terenie parku narodowego) lub wbrew jego warunkom, w zależności od wpływu tego czynu na populację danego gatunku jest:

- a) wykroczeniem, za które grozi kara aresztu lub grzywny (art. 131 pkt 14 ustawy o ochronie przyrody) lub
- b) przestępstwem, za które grozi kara pozbawienia wolności do lat 5 (art. 181 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny).

Zalecenia!

Aby działanie w sytuacjach nagłych przebiegało sprawnie należy na poziomie regionalnym i lokalnym ustalić jakie osoby są właściwe do kontaktu:

- osoby mogące dokonać odstrzału (zadanie gminy)
- osoby zajmujące się sprawą w RDOŚ
- właściwy lekarz weterynarii (w sytuacjach wymagających jego udziału)
- podmioty prowadzące odpowiednie badania (np. genetyczne – w sytuacjach wymagających ich wykonania)

Dziękuję za uwagę